

Uluslararası Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi

International Journal of Humanities and Art

<http://www.trkdergisi.com>

Araştırma Makalesi / Research Article

e-ISSN:2757-6388

trk dergisi

2025

6(1):16/35

Geliş Tarihi / Receive : 21.06. 2025

Kabul Tarihi / Accepted : 27.06. 2025

**“Çankırı Yaran Sohbetleri”nin Kavramsal ve Kurumsal Tanımı,
Günümüzdeki Durumu**

**Conceptual and Institutional Definition of “Çankırı Yaran
Gatherings” and Its Current Situation**

Kadir ÇAYIR

**Doktor Öğretim Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Türk Müziği
Devlet Konservatuvarı**

**Assistant Professor, University of Tekirdağ Namık Kemal, Turkish Music
State Conservatory**

kcayir@nku.edu.tr

Orcid ID: 0000-0001-7952-8948

Atıf/Cite as: Çayır, K. “Çankırı Yaran Sohbetleri”nin Kavramsal ve Kurumsal Tanımı, Günümüzdeki Durumu: Conceptual and Institutional Definition of “Çankırı Yaran Gatherings” and Its Current Situation. Trk Dergisi. Geliş tarihi gönderen <https://www.trkdergisi.com/index.php/trk/article/view/226>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından ve bir intihal programında incelenmiş intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two reviewers and in a plagiarism program and has been confirmed to be free of plagiarism.

“Çankırı Yaran Sohbetleri”nin Kavramsal ve Kurumsal Tanımı, Günümüzdeki Durumu

“Çankırı Yaran Sohbetleri”nin Kavramsal ve Kurumsal Tanımı, Günümüzdeki Durumu

Öz

İnsanlık tarihi içerisinde, insanların daima sohbet etme, konuşup dertleşme yanı sıra eğlenme gibi çeşitli sohbet meclisleri altında bir araya geldikleri bilinmektedir. Özellikle Anadolu sahası içerisinde yaygın olarak bugün gördüğümüz Yaran Sohbetlerinin ise bir sohbet meclisi olmasının ötesinde, sosyal ve kültürel bir eğitim kurumu niteliği taşıdığı görülür.

Bu çalışmada, öncelikle Türkiye’nin bir çok bölgesinde benzer veya farklı isim ve içeriklerle yaşatılan Anadolu sohbet geleneklerinden bahsedilmiştir. Bahse konu sohbet geleneklerinin Orta Asya’dan Anadolu’ya gelerek Anadolu’da şekillenmiş olduğunun yanı sıra, yalnızca “Ahilik” kültürü ile ilişkilendiren düşüncelerinde mevcut olduğu görülmektedir. Türk Halk Müziği ve kültürünün nesillere aktarılmasında önemli katkılara sahip, müziğin ön planda olduğu, belirli bir disiplin anlayışı ile topluluk üyelerinin/bireylerin eğitildiği, denetlendiği, yardımlaşma, sosyal dayanışma, edebiyat, yöresel halk oyunları, orta oyunları yanı sıra eğlencenin yer aldığı, gelenek ve görenekler bağlamında yaşatılan Türk kültür mozaiğidir. Çankırı ilinin en önemli kültürel simgesi olan yaran sohbetlerinde, Geleneksel Halk Müziği ile Geleneksel Sanat Müziği çalgıları ve müzik formları bir ağacın uzayan iki dalı misali Türk Müziği çatısı altında birlikte icra edilirken, bu geleneğin geçmişten günümüze en güzel örneğini teşkil etmektedir. Bu uygulamalar ise bir “fasıl” anlayışı içerisinde toplu çalma söyleme geleneği biçiminde gerçekleştirilmektedir. Bu ve benzeri içeriklerle yaşatılan sohbet geleneklerinin, günümüzde 27 farklı isimle bilindiği görülmektedir. Bu gelenekler bazı yerlerde geleneksel bağlamına yakın olarak devam ederken, gelenekselliğinden uzaklaşan, gösteri mahiyetine dönüşmüş 49 sohbet geleneğinin tespit edildiği görülür.

Bu makale ile günümüzde Çankırı Yaran Sohbetleri geleneklerinde var olan, unutulmuş veya icra edilmeyen, değişen, başta müzik unsurları olmak üzere güncel durumları üzerine tespitler, değerlendirmeler ve öneriler ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yaran, Sohbet, Müzik, Orta Asya, Çankırı

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art "
[trk dergisi/2025]

e-ISSN:2757-6388

Cilt/Volume:6

Sayı/Issue:1

Conceptual and Institutional Definition of “ankırı Yaran Gatherings” and Its Current Situation

Abstract

It is known that throughout human history, people have come together in various social gatherings for conversation, sharing their troubles, and having fun. The Yaran gatherings, which are especially common in the Anatolian area today, are seen to be a social and cultural educational institution, beyond being a social gathering. In this study, first of all, Anatolian yaran gatherings that are kept alive with similar content in Türkiye are mentioned. It is seen that these traditions came to Anatolia from Central Asia and took shape in Anatolia, and also that they are only included in the ideas that associate them with the "Ahilik" culture. They have important contributions in the transfer of Turkish Folk Music from generation to generation. It is a Turkish cultural mosaic where music is at the forefront, individuals are trained and supervised with a certain understanding of discipline, cooperation, social solidarity, literature, local folk dances, area theatre and entertainment take place. It is an important cultural symbol of Çankırı province. In yaran gatherings Traditional Folk Music and Traditional Art Music instruments and musical forms are performed together under the roof of Turkish Music and constitute the best example of this tradition from the past to the present. These practices are continued in the form of a collective playing and singing tradition within the "fasıl" understanding. Yaran gatherings that are kept alive with these and similar contents are known by 27 different names today. While these traditions continue in some places, 49 traditional gatherings that have moved away from traditionalism and turned into demonstrations have been identified. This article aims to present findings, evaluations and suggestions on the current status of the changing elements that exist in the traditions of ankırı yaran gatherings but are forgotten or not performed.

Keywords: Yaran, Gathering, Music, Central Asia, Çankırı

“Çankırı Yaran Sohbetleri”nin Kavramsal ve Kurumsal Tanımı, Günümüzdeki Durumu

Giriş

Anadolu’yu kendilerine yurt edinerek bu topraklarda yerleşik bir düzen kuran Türklerin, günlük yaşamlarını idame ettirdikleri en önemli kaynakların toprak, tarım ve hayvancılık olduğu bilinmektedir. Orta Asya’dan gelirken yaşadıkları bölgelere getirdikleri kadim kültürlerinin şekillenmesinde de dönemin geçim kaynakları olan toprak, tarım ve hayvancılığın yanı sıra yöresel etkileşimlerin de önemli bir yeri olmuştur. Geçimlerini bu yolla sağlayan halkın örf, âdet, gelenek, görenek ile günlük yaşamlarını tarımsal faaliyetlere göre çeşitlendirirken, bu bağlamda söz konusu sohbet gelenekleri gibi birçok gelenek ve görenekleri de yaşamlarına ve kültürlerine uyarladıkları görülür (Er, 2004: 262-274); (Tezcan, 2004: 18-31).

Türklerin Anadolu coğrafyasına yerleşmeleri sonrasında, Orta Asya’dan getirdikleri söz konusu sohbet geleneklerini, günümüzde benzer ya da farklı isim ve içeriklerle yurdun hemen her köşesinde görmek mümkündür. Bu ve benzeri gelenek ve göreneklerin, kültürel unsurların, zamana, şartlara ve yöresel etkileşimlere maruz kalarak değişkenlik gösterdiği fakat Türk örf, âdet, gelenek ve göreneklerin birçoğunu bünyesinde barındıran Anadolu sohbet geleneklerinin özlerinin ise genel olarak korunmuş olduğu görülür. Bahse konu sohbet gelenekleri içerisinde gördüğümüz “Çankırı Yaran Sohbetleri” ise bugün Anadolu sahasında yaşatılmakta olan sohbet gelenekleri arasında, belirli bir disiplin içerisinde eğitici ve öğretici yönleri ile kültürel unsurları, geleneksel müzik ve icrası esnasında görülen toplu çalma söyleme geleneği ve sürdürülebilirlik bağlamında ön plana çıkan müstesna bir konumdadır (Yönetken, 1966: 32).

Anadolu sohbet gelenekleri içerisinde özel konumu olan Çankırı Yaran Sohbetlerinden bahsedilen bu çalışmada; “Yaren/Yaran” kelimelerinin anlamı, kökeni, kendine özgü gelenekleri, yörede ne ifade ettiği, toplumsal karşılığı, Anadolu’daki benzerleri, geçmişteki ve günümüzdeki durumu ele alınacaktır. Bu bağlamda bir karşılaştırma yapılarak, yaşayan unsurlar üzerine değerlendirme ve öneriler ortaya konulacaktır.

Yöntem olarak, konu ile ilgili literatür taraması yapılarak, farklı tarihlerde yapmış olduğumuz saha çalışmaları bağlamında veriler incelenmiş ve karşılaştırılmış, bu bağlamda tespitler yapılmıştır. Saha çalışmasında ise “gözlem” yöntemi kullanılmıştır.

Çankırı Tarihi, Kültürü ve Anadolu Sohbet Gelenekleri

Anadolu’daki en eski yerleşim yerlerinden biri olan ve Selçukluların 1071 yılında Anadolu’yu fethinden sonra 1082 yılında Türk hâkimiyetine giren Çankırı ve civarının, sonraki süreçlerde yabancı bir işgale uğramamış olması dolayısıyla, etnik yapısının temelini oluşturan Türk nüfusunda herhangi bir değişiklik olmadığı görülmektedir. 1380 yılında ise Osmanlı himayesine

Kadir Çayır

giren Çankırı, belirli bir dönem Kütahya, Yozgat ve Kastamonu'ya bağlı kalmış ve bu süreçte maruz kaldığı kültürel etkileri, İç Anadolu Bölgesi ile Batı Karadeniz Bölgesi'nin kültürel özelliklerini bünyesine taşıyarak göstermiştir (Tan & Turhan, 1999: 9). Ticaret güzergâhları ve limanların uzağında olması sebebiyle bölge halkının kültürel yapısının daha çok tek kültürlü ve tek kimlikli bir toplum olma özelliğini koruduğu görülür. Çankırı merkez, ilçe ve köylerinde devam eden örf, adet, gelenek ve görenekler, günümüzde de toplum hayatında hâkim vaziyettedir. Bu unsurlarla kaynaşmış olan dini inanç da Çankırı halkının günlük hayatını, kültürünü yönlendirici, düzenleyici belirgin güç olmuştur (Ateşsoy, 1988: 69).

Milli kültürün hala yaşatıldığı nadir illerin başında gelen Çankırı'da, dini ve resmi bayramlarda ve benzeri milli günlerde, düğünlerde halkın birbirleri ile olan münasebetleri ve milli dayanışma devam ettirilmektedir. Bu minvalde Çankırı ili kültürüne, gelenek ve görenekleri ile folklorik değerlerine bakıldığı zaman, zengin bir birikime sahip olduğu, köklerinin geldiği ve anayurtları olan Orta Asya'ya kadar uzanan örf, adet, gelenek ve göreneklerini yaşattıkları, kuşaktan kuşağa aktararak özellikle şehirde bilinen, darb-ı mesel haline gelmiş ve kökleri Dede Korkut hikayelerine kadar uzanan (Duran, 2004: 176) "Kız Anadan Öğrenir Sofra Düzmeyi, Oğlan Babadan Öğrenir Sohbet Gezmeyi" sözünden de anlaşılacağı üzere, sohbet geleneğini/kültürünü ve sözünü yaşamlarında düstur edinerek günümüze kadar ulaştırdıkları görülür (Çayır, 2011: 80).

Geleneksel sohbet toplantıları üzerine günümüzde yapılan bazı çalışmalarda, Türkiye'de bölgelere göre 27 farklı isimle anıldığı ve yine farklı yerlerde geleneksel bağlamına yakın olarak devam eden veya geleneğinden uzaklaşan, gösteri mahiyetine dönüştüğü ifade edilen 49 sohbet geleneğinin tespit edildiği görülür. Söz konusu meclisler kimi yerde Yaran/Yaren, Sıra Yarenleri, Sıra Gecesi, Sıra Gezme, Helva Sohbetleri, Barana, Kürsübaşı, Erfene/Ferfene/Herfene, kimi yerde Oturak Alemleri, Cümbüş, Gezek, Velime Geceleri (Eyvan Geceleri), Muhabbet Geceleri, Ateş Gezmesi (Birikme Geceleri) ve Oturmah gibi çeşitli isimlerle anılmakta, öte yandan Türkiye dışındaki benzerlerinin ise Geşdek, Coro Bozo, Meşrep, Konuşma ve Muhabbet gibi yine farklı adlarla ifade edildikleri görülmektedir (Atlı, 2016: 59-81).

Çankırı ile Anadolu coğrafyasının birçok yerinde yaşayan bu köklü geleneklerin/sohbet toplantıları'nın, benzerlikleri bağlamında görülen Orta Asya örneklerini, konuya daha da açıklık getirmesi bakımından incelediğimizde:

“Çankırı Yaran Sohbetleri”nin Kavramsal ve Kurumsal Tanımı, Günümüzdeki Durumu

“Coro Bozo”; Kırgızistan’da düzenlenen 20 ile 70 yaş arasındaki erkeklerin katılabildiği bir toplantı olup, toplantının yirmi beş ile kırk kişi arasında kişi sayısı ile oluştuğu, bu toplantıların sonbaharda başlayıp, ilkbaharda bittiği görülür. Herkes tarafından sevilen, otoriter bir kişinin başkan seçildiği, başkana “Coro Başçı” veya “Coro Biy” denildiği, Coro Başçı’nın iki yardımcısının olduğu, Coro Başçının sağında ve solunda oturduklarından bahsedilir. Sağında oturana “On Atalık”, solunda oturana ise “Sol Atalık” denildiği, toplantı sırasında kopuz eşliğinde şarkıların söylendiği, oyunlar oynandığı, şakalar yapıldığı, eski hikâyelerin anlatıldığı ve toplantının sonunda ise “Beşparmak” adı verilen bir yemeğin yenildiğinden bahsedilmektedir (Ekim, 2012: 7).

Uygur Türklerinde görülen “Meşrep” ise kadın, erkek ve çocuklarında yer aldığı türküler, müzik, halk dansları ve her çeşit halk oyunları ile beraber gelenek ve göreneklerin bir arada icra edildiği ve yaşandığı kültürel bir eğlencenin ismi olarak bilinmektedir (Turdi, 1982: 560).

Özbekistan’da “Geşdek” adı ile bilinen sohbet toplantıları hakkında da dört-beş Özbek gencin bir araya gelmesiyle başlayan, dutar eşliğinde halk oyunlarının oynandığı, alkolün yasak olduğu, gerektiğinde cezaların da verildiği kuralı bir toplantı olduğuna dair bilgiler mevcuttur (Cenikoğlu, 2013: 42).

Kırım Karay Türklerinde “Konuşma” adı ile bilinen sohbet toplantılarında ise, atasözü, deyim, türküler, tapmaca adı verilen yarışmaların olduğu, içki ikram edildiği, müzik, dans ve komik unsurlar ile bu toplantılara farklılıklar katılarak sohbetin tamamlandığı, kaybedenlere ve adap dışı hareket edenlere ise ceza verildiğini görmekteyiz (Altınkaynak, 2004: 62).

Orta Asya kökenli örneklerini gördüğümüz ve günümüze kadar gelen sohbet gelenekleri içerisinde bugünkü biçimi ile yaşayan “Çankırı Yaran Sohbetleri”nin, diğer bazı sohbet geleneklerinde de görüleceği üzere Anadolu’daki yaşam süreci içerisinde çeşitli kurumlar ve kültürel yapılar ile olan bazı etkileşimleri de bünyesinde barındırdığı görülür. Yaran sohbetlerinin içeriğine tesir ettiği düşünülen kurumlar içerisinde en fazla öne çıkan yapı, başta Fütüvvet olmak üzere Anadolu’da millî bir kimlik ile hayat bulmuş, tasavvuf ahlakı çerçevesinde, esnaf ve sanatkarlar arasındaki dayanışma, birlik ve beraberlik esasına dayalı olarak kurulmuş bir teşkilat olan “Ahilik Teşkilatı”dır.¹

Türklerin, XI. asrın ortalarında Orta Asya’dan Anadolu’ya doğru başlayan göç hareketleri sonrasında göçebe bir hayattan, ele geçirilen topraklarda yerleşik hayata geçmeleriyle değişen hayat şartları ve ihtiyaçları, bazı sanat

¹ Bkz; (Tezcan, 1989: 3-5)

Kadir Çayır

ve meslek kollarını öğrenmelerini, Bizans karşısında ticaret yapmalarını zorunlu kılmış, dolayısıyla Ahiliğin ortaya çıkmasına yavaş yavaş zemin hazırlamıştır. Bu teşkilatın XIII. y.y. da “Ahi Evran” tarafından yapılandırıldığı ve Ahilerin şehir ve kasabalardaki esnaf ve sanatkârları eğitip yetiştirerek, Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar uzandıkları görülür (Çağatay, 1997: 83,84).

Ahi Evran'ın asıl adının "Nasîrüddin Ebü'l Hakayık Mahmud Bin Ahmed" olduğu bilinir (Köksal, 2006: 5). Asya içlerinden Anadolu'ya gelen mutasavvıflardan biri olan Türk bilginin, aynı zamanda iktisatçı ve sanatkâr olup, Anadolu Selçuklularında Ahiliği kuran ve yayan ilk zat olduğu görülür. Ölçülerini İslam ahlakından alan, insanca yaşamak için yaşatmanın da gerekliliğine vurgu yapılan Ahilik felsefesinde, her fert toplumun bir parçası olarak kabul edilmiş ve bir insanın rahatsızlığının bütün toplumu rahatsız edeceği, komşusu açken kendisi tok yatanın kabul görmeyeceği düşüncesi daima hâkim olmuştur. İslami değerler çerçevesinde doğruluk, dürüstlük, yardımlaşma ve toplumsal dayanışma, sosyal adalet ile iş ve meslek ahlakının esas alındığı, Türk milletinin tarihinden ve sosyal-kültürel geçmişinden izler taşıyan ve bugünkü hüviyeti ile “Esnaf ve Sanatkârlar Birliğine” dönüşmüş olan Ahiliğin, bir halk birliğini temsil ettiği görülür (Köksal, 2006: 49).

XIII. y.y. da Ahiliğin ilk dönemlerinde, gündüzleri işleriyle ve genç Ahileri yetiştirmekle meşgul olan Ahilerin akşam olduğunda Ahi zaviyelerinde “sohbet toplantıları” düzenledikleri ve bu toplantılarda Ahilik felsefesi yanı sıra ahlaki ve manevi, kültürel değerler, eğitim, vatandaşlık gibi bilgiler verildiğinden, “Kur-an” okunduğundan, bazen “türküler” çalınıp söylendiği, bazen “Sema” şeklinde raks edildiğinden (Aykut, 2004: 275-280) bahsedilmekte olup, genç Ahilerin yaşam ve hareketlerinin denetim altında tutulmaya çalışıldığına vurgu yapılmaktadır (Tezcan, 1989: 4).

“Sohbet geleneklerinin/Yaran sohbetlerinin” birçoğunun, geçmişte yaşayan ve Anadolu'nun inşasında önemli role sahip, bugün ise yerini “Esnaf ve Sanatkârlar Birliğine” bırakan “Ahilik Teşkilatı” içerisinde yaşatıldığı, bu süreç içerisinde içerik bakımından değişiklikler göstererek bugünlere geldiği bir gerçektir. Günümüzde söz konusu “Sohbet gelenekleri/Yaran sohbetleri” ile ilgili Ahilik teşkilatının devamı² gibi birtakım söylemler olsa da kanaatimiz, yukarıda da bahsedildiği üzere bu sohbet geleneklerinin köklerinin Orta Asya kökenli Türk kültürü³ ve gelenekleri olduğu ve göçler yoluyla Anadolu'ya gelmiş uzantıları olduğu yönündedir.

² Bkz; (Tezcan, 1989: 5); (Duran, 2004: 169-171).

³ Bkz; (Tezcan, 1989: 5); (Tezcan, 2004: 18); (ER, 1988: 7).

**“Çankırı Yaran Sohbetleri”nin Kavramsal ve Kurumsal Tanımı,
Günümüzdeki Durumu**

**Çankırı Yaran Sohbetleri’nin Kavramsal ve Kurumsal Tanımı,
Günümüzdeki Durumu**

Anadolu’da görülen “Yaren” ya da “Yarenlik”; dostluk, kardeşlik, arkadaşlık, yardımlaşma ve terbiyeyi amaçlayan bir kavram olarak karşımıza çıkar. “Yaran” çoğul, “Yaren” ise tekil olarak kullanılırken kelimenin dost, kardeş, arkadaş ve sevgili anlamlarına geldiği görülür (ER, 1988: 1-2); (Tezcan, 1989: 6); (Küçükakça, 1978: 9).

Temeli İslam ahlakına dayanan, Fütüvvet ile Ahilik kurumlarında ve Alevi-Bektaşilik’te de gördüğümüz, özetle “sofra, el, kapı açıklığı” ve “göz, bel, dil kapalılığı” şeklinde ifade edilen önemli düsturlara sahiptirler (Kıymaz, 2004: 132); (Tezcan, 1989: 7); (Özkan, 2002: 27). Burada tanımlanan düsturların başka kaynaklarda benzeri şekilde aktarıldığı da görülür.” 3’ü açık “alın, kalp, kapı” ve 3’ü kapalı “el, bel ve dil” (Özkan, 2002: 17-21); (Absarıhoğlu, 2004: 258).

Çankırı’nın da önemli bir kültürel değeri olan geleneksel sohbet toplantıları, özellikle tarımsal faaliyetlerin azaldığı kış mevsiminde, bu amaç için özel olarak tasarlanmış ve Çankırı merkez, ilçe ve köylerinde de görülen, köy ve ilçelerde halka açık, şehir merkezinde davetsiz, izinsiz girilemeyen, halk arasında “Yaran Odası”, “Yaren Evi”, “Sıra Evi” ve “Köy Odası” v.b. olarak bilinen kapalı mekânlarda yapılagelmiş olup, bugün de aynı veya benzeri mekânlarda Anadolu’nun çeşitli yörelerinde sürdürülmektedir. Sohbetlerde, bireylerin ve özellikle gençlerin kültürlerini, geleneklerini tanımalarının yanında sosyal, kültürel ve ahlaki eğitimleri öncelikli olup, içeriğinde halk türküleri, halk dansları, orta oyunları, eğlenceler, yemek yeme ve sohbetin sonunda kendisine has “mahkeme” gibi etkinlikleri yer almaktadır (Tezcan, 2004: 22,23).

Günümüzde Çankırı’da sürdürülen “Yaran Sohbet Meclislerinde”, genellikle Ahilik teşkilatına atıfla belirlenen (Tezcan, 2004: 20); (Duran, 2004: 171) meclis üyelerinin yanı sıra hem Oğuz Türkleri hem de Ahilik teşkilatına atıfla meclis üyelerine birer anlam yüklenmesi yönünde birtakım düşüncelerinde hâkim olduğu ve geleneğin aşağıdaki şekilde uygulanarak, o yıl yapılacak yaran sohbet meclisi üyelerinin belirlendiği görülmektedir:

Sohbet meclisi genelde samimi ve içten olan, kişilik özellikleri yarenlerce bilinen gençlerden, esnaflardan veya birbirlerini her yönüyle tanıyan kişilerden kurulur. Özellikle yaran meclisini oluşturacak kişiler istişare yolu ile tespit edildikten sonra belirli bir yerde toplanılarak, meclisin (ocağın) açılmasına karar verilir. Yaran meclisi Çankırı’da, özellikle merkezde çavuş ve çalgıcılar hariç 24 kişiden oluşur. 24 Oğuz boyunu temsilen 1 Büyükbaşağa, 1 Küçükbaşağa ve 22 Yaran’dan müteşekkildir. Bir de orta işlere bakan “Çavuş” vardır ve çavuşla birlikte bu sayı 25’e çıkmaktadır. Yarenler öncelikle “Büyükbaşağa” ve “Küçükbaşağa” ile sonrasında da “Yaran Reisini” ve hizmet edecek çavuşu seçerler. Daha sonra ise çalgıcılar, sohbette

Kadir Çayır

yenilecek yemekler ve yakılacak ışıklar (ocağı temsilen yakılan ışıklar) tespit edilmektedir (Absarılioğlu, 2009: 5); (Absarılioğlu, 2004: 260).

Yaran meclisini oluşturan yarenlere Büyük Başağa'dan başlamak suretiyle iki farklı kimliksel anlamın yüklendiği ve aşağıdaki gibi ifade edildiği de görülmektedir:

Büyük Başağa; Hanlar Hanı'nı temsil etmekte ve Ahi Baba vekili konumundadır. Hali vakti yerinde olan, idarecilik vasfı bulunan, yaşça yarandan büyük ve yaranın en büyük idarecisi ve söz sahibidir.

Küçük Başağa; Büyük Başağa'dan sonra gelen en büyük Oğuz Boy'unun temsilcisidir. Hali, vakti yarandan iyi olan, idarecilikte Büyük Başağa'dan sonra gelen ve esnaf teşkilatının da esnaf kâhyasıdır.

Yaran Reisi; Dede Korkut'un da boyu olan Oğuz Boy'unu temsil etmektedir. Söz ve sohbetine itibar olunan, yaşça büyük, Başağalar'dan sonra yaranda söz sahibi olan idarecidir. Esnaf teşkilatının "Yiğitbaşı"sıdır. (Yiğitbaşı: Esnaf loncalarının kararlarını yürüten kişi ve esnaf loncalarında şeyhlerden sonra gelen yönetici'dir.)

Yarenler; Her biri Oğuz boylarının birer temsilcisi ve esnaf mütevellisidir.

Yaran Çavuşu; Yarana gönül vermiş, fakat maddi imkânları sınırlı olduğu için ocak yakamayan, yaranın bütün hizmetlerini yerine getiren kişidir (Absarılioğlu, 2009: 7); (Özkan, 2004: 254).

Her bir yaren'e yüklenen temsil görevlerinin, yaran sohbetleri ile ilgili yazılmış ve günümüzde ulaşılabilen en eski kaynaklarda⁴ yer almadığı görülür. Bu ifade ve tanımların yakın dönemde dahil edilmiş olabileceği muhtemeldir. Öte yandan, meclisin 24 kişiden oluşması şeklinde bir uygulama hususunda da kaynaklarda tam olarak bir fikir birliği yoktur. Şehir merkezinde günümüzde 24 sayı zorunluluğu mevcut olup, ilçe ve köylerde bu sayıların şartlara göre arttığı ve değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Halen Çankırı ve civarında çok sayıda Oğuz boy ismi taşıyan köylerin varlığı bilinmekte olup, yedi tane Kayı, beş tane Bayındır, iki tane Yuva isimli köy ve Çavundur, Iğdır, Salur, Dodurga, Büğdüz, Korgun ve Bayat gibi 24 Oğuz boyuna ait köy isimlerinin de mevcut olduğu görülmektedir (Ayhan, 1998: 107-108); (Uslu, 2004: 180). Fakat Çankırı'da görülen Oğuz boylarına ait isimlere, Anadolu'da özellikle sohbet

⁴ Bkz; (Üçok, 2002); (Onay, 2002).

“Çankırı Yaran Sohbetleri”nin Kavramsal ve Kurumsal Tanımı, Günümüzdeki Durumu

geleneklerinin yaşadığı diğer birçok bölgelerde de rastlanmaktadır. Bu bağlamda sorulması gerekenin, bu sohbet geleneklerinin herhangi birinde Çankırı’da olduğu gibi Oğuz boy isimlerine atıf ve bunları temsilen 24 sayı zorunluluğunun olup olmadığıdır. Bununla ilgili kaynaklarda yeterince bilginin bulunmamasıyla birlikte, yapmış olduğumuz literatür taraması ve özellikle saha araştırmalarımız esnasında elde edilen verilerde bu şekilde bir nitelermeye veya uygulamaya rastlanmadığı, en azından Çankırı’da yaran üyelerine birer Oğuz boyunu temsil etme gibi bir anlam yüklenmesinin sonradan dahil edilmiş bir uygulama olduğu görülmüştür.

Yaran sohbet meclisi yukarıda da bahsedildiği şekliyle oluşturulduktan sonra, para karşılığında hizmet edecek ve kendilerine ayrılan bölümde (Şahnişin)⁵ sanat icra edecek sazandeler seçilir. Sazandeler, başağalar izin vermedikçe oyunlara katılamaz ve muhakeme/mahkeme sırasında odada bulunamazlar. Bu işlemler de tamamlandıktan sonra yarenler sıra ile yaran sohbet meclisinde arkadaşlarına ikramda bulunmak, dolayısıyla ocak yakmak durumundadır. İkram ise maddi külfet gerektirdiği için genellikle iki yaran bir araya gelerek (bu durumun günümüz ekonomik koşulları dolayısıyla değiştiği, 4-5 Yaran’a kadar çıktığı görülür) ocak yakmaktadır. Ocak yakmak ya da ikramda bulunmak, ocağı yakacak yarenlerin önceden kararlaştırıldığı üzere yemek ve belirlenmiş diğer ikramlarda bulunmasıdır. Bu ikramlarda ise alkollü içki yoktur (Uslu, 2004: 183) ve kesinlikle yasaktır (Özkan, 2004: 254).

Yaran sohbetleri her yıl kış aylarında, haftanın bir günü (genelde çarşamba gecesi) çay ocağı-acemi ocağı (oyunların ve davranışların gösterildiği ocak) olarak, bir gün de (cumartesi’yi pazar’a bağlayan gece) asıl ocak olarak gerçekleştirilmektedir. Ocak, akşam namazından sonra açılır, sabah namazı kılındıktan sonra dağılır. Dolayısıyla sohbet bütün gece devam eder. Bu yaran ocakları veya sohbetleri, önceleri Çankırı’da yaranlara ya da tanıdıklarına ait olan ve sohbe müsait özel döşenmiş kısımları bulunan evlerde yapılmakta iken, günümüzde ise köylerde halen “köy odalarında”, ilçelerde ve merkezde ise çeşitli kurumlar vasıtası ile (valilik, belediye, özel idare, dernek vb.) sohbe mahsus olarak döşenmiş “yaran evlerinde” yapılmaktadır. Yarenlerin giyim kuşamları ise, hemen her dönemde ve özellikle günümüzde geleneklere uygun tek tip bir milli kıyafet olarak belirlenmiştir (Özkan, 2002: 24-25).

Yaran ocağına ilk önce sazandeler gelir ve yerlerini alır; daha sonra yaranın kâhyası olan küçük başağanın yarenlerden önce ocağa gelmesi ile ocak başlamış olur. Ocağa önceden gelip yerlerini alan sazandeler “Çuhacıoğlu (veya Çuhadaroğlu) peşrevi”ni (Çankırı Peşrevi) çalmaya başlar ve bu esnada yarenler ise ocağa girmek için kapı önünde hazırlanırlar. Kullanılan enstrümanlar ise genelde, başta saz heyetinde olması gereken ve geçmişten

⁵ “Tavanı süslü, meydandan bir basamak yüksekte, etrafı ahşap parmaklıklarla çevrili, dikdörtgen şekilli yer”in adı olan **şahnişin** genel olarak sazandelerin oturduğu kısım anlamında kullanılmaktadır. Bkz; (Ayhan, 2008: 241).

Kadir Çayır

beri süre gelen kesinlikle bir Türk'ün çalması zorunluluğu bulunan bağlama olmak üzere darbuka, def, zilli maşa ve kaşık, ayrıca eğer icracısı var ise keman, cümbüş, ud, klarnet, kanun gibi sazlardan oluşmaktadır (Yönetken, 1966: 28,33). Bu esnada görülen müzik icrası, daha önce de bahsettiğimiz üzere Geleneksel Türk Halk Müziği ve Geleneksel Türk Sanat Müziği çalgıları ve formlarının bir "fasıl" anlayışı ile yine toplu çalma söyleme geleneği bağlamında bir arada kullanıldığı bir müzik icrasıdır (Çayır, 2011: 87).

Peşrev çalınırken küçük başağının müsaadesi ile yarenler ikişer üçer ocağa alınır, selamlama faslı ile içeri alınan yarenler en son büyük başağının gelmesi ile tamamlanır. Ocak açıldıktan sonra yarenlerden belirlenen kahve ve çay görevlileri kahve ikramına başlar ve ikram esnasında büyük başağa en son tepsi içerisinde kalan fincanlara bakarak o gün kimlerin gelip gelmediği, ocağın tamam olup olmadığı ve gelmeyen varsa mazeretinin ne olduğunu sorar (Özkan, 2002: 25). Daha sonra ise "Akşam havaları" olarak bilinen fasıla geçilir.

Akşam havaları olarak bilinen fasılda icra olunan türkülerin geçmişte belirli bir sıralama ile seslendirildiği görülür.

- Ah yine akşam oldu ezan sesi var
- Yüzüğümün allı pullu kaşı var
- Ah sabah olmayınca kapı açılmaz
- Kalk gidelim Karataş'a yokuşa
- Havuzun başında iskemlem kaldı
- Aşkın çakmağını sineme çaldın
- Girdim yârin bahçesine
- Sabahın seher vaktinde görebilsem yârimi (Üçok, 2002: 17-19, 53-54).

Son yıllarda, söz konusu akşam havası faslının bazı meclislerde yine bir keyfiyete dayalı yozlaşma ile karşı karşıya kaldığı, bazılarının unutulduğu görülmüştür. Bu yozlaşma, faslın ilk türküsü olan "Ah yine akşam oldu" yerine, yörede "Eldivan'ın kirazı" ismiyle bilinen ve kız halayı olan türkünün icra edilmesiyle sohbet başlanmasıdır. Diğer taraftan unutulduğu görülen diğer türküler ise "Yüzüğümün allı pullu kaşı var", "Havuzun başında iskemlem kaldı", "Aşkın çakmağını sineme çaldın", "Girdim yârin bahçesine", "Sabahın seher vaktinde görebilsem yârimi" isimli türküler olmuştur. Bu değişim süreçlerinin bazı ilçelere yansıdığı da tespit edilmiştir.

Çankırı Yaran sohbetleri ile ilgili 01.03.2014 ve 08.03.2014 tarihinde iki ayrı Çankırı/Merkez Yaran Sohbetlerinde yapmış olduğumuz saha çalışmasında,

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art"
[trk dergisi/2025]

e-ISSN:2757-6388

Cilt/Volume:6

Sayı/Issue:1

“Çankırı Yaran Sohbetleri”nin Kavramsal ve Kurumsal Tanımı, Günümüzdeki Durumu

sohbetin başlangıcı olan Akşam havaları bölümü aşağıdaki gibi gözlenmiştir.

Kahve ikramından sonra yörede “Akşam havaları” olarak bilinen “Ah yine akşam oldu” türküsü ve devamındaki türkülerle akşam havası faslı başlamış ve bu fasıl yarım saati aşkın bir süre devam etmiştir. Burada icra olunan türkülerde yukarıda bahsettiğimiz bazı unutulmuş türküler hariç, gelenekte bilinen şekline uygun hareket edildiği görülmüştür.

Fotoğraf 1. 01.03.2014 Tarihinde Çankırı/Merkez Yaran Sohbetlerindeki Saha Çalışmasından. (Fotoğraf: Kadir Çayır Özel Arşivi).

Fotoğraf 2. 08.03.2014 Tarihinde Çankırı/Merkez Yaran Sohbetlerindeki Diğer Saha Çalışmasından. (Fotoğraf: Kadir Çayır Özel Arşivi).

Yine 01.02.2014 tarihinde Çankırı ili Yapraklı ilçesi Yaran Sohbetlerindeki yapmış olduğumuz saha çalışmasında ise sohbetin başlangıcı olan “Akşam havaları” faslında, merkezde görülenin dışında ilk türkü olan “Ah yine akşam oldu” isimli türkü yerine “Eldivan’ın kirazı” isimli türkünün icra edildiği ve yukarıda bahsettiğimiz bazı unutulmuş türkülerin ise icra edilmediği gözlenmiştir.

Kadir Çayır

Fotoğraf 3. 01.02.2014 Tarihinde Çankırı/Yapraklı İlçesi Yaran Sohbetindeki Saha Çalışmasından. (Fotoğraf: Kadir Çayır Özel Arşivi).

Akşam havası faslı bitiminde o gün ocağa davet edilen misafirler, saz heyeti tarafından bir kez daha çalınan Çuhadaroğlu peşrevi eşliğinde ocağa ikişer ve üçerli gruplar halinde alınırlar. İçeri alınma işlemleri bittikten sonra ise bu defa sazendeler "Oturak havaları" olarak bilinen bazı türkülerini icra etmeye başlar. Bu türkülerin bazı kaynaklarda "İki geyik bir dereden su içer", "Binbaşının adı Halim", "Atımı bağladım ben bir köşeye", "Akşam oldu pencereye aller gerildi" gibi geçmişte söylenip bugün kısmen unutulmuş, değişime uğramış türkülerden oluştuğu görülür (Absarılioğlu, 2009). Bugün ise benzeri yapılarda başka eserlerin icra olunduğu görülmektedir. Birkaç türkünün icrasından sonra, "bağlama" enstrümanı ağırlıklı olarak mahalli oyun havaları icra edilmeye başlanır ve yaran çavuşu tarafından belirlenen yaranlar ortaya çıkarak yöresel türküler eşliğinde Çankırı'ya has genelde zeybek⁶ ve Orta Anadolu'nun kıvrak tarzındaki halk oyunlarını (danslarını) oynarlar. Gecenin ilerleyen saatlerinde misafirler meclisten ayrılırken, "Cezayir" isimli türkü icra edilir ve misafirler sırasıyla usule uygun bir şekilde meclisten ayrılırlar. Ayrıca, sohbet süresince yine yaranlar tarafından çeşitli manilerle, tekerlemelerden oluşan ve bedenen oynanan bir takım orta oyunları da sergilenmektedir.⁷

Sohbette sona doğru "yemek" yenir ve daha sonra sadece yaranların kaldığı, çavuş ve sazendelerin alınmadığı dışarıya kapalı olan "muhakeme/mahkeme" faslı yapılır. O günkü ocağa kadar kusuru olan yaren varsa "kırmızı mindere" oturur ve uygun olan ceza verilir. Sohbetin en sonunda ise "Arap Verme" olarak bilinen ve "Zilli Maşa" ile "Def"in o günkü ocağı yakan ile bir sonraki ocağı yakacak yarenler arasında el

⁶ Ege bölgesindeki "9 zamanlı" musiki formunun dışında, Batı Anadolu ve İç Anadolu yöresinin belirli bir halkoyununa da zeybek oyunu denilmektedir. Tek kişi tarafından ya da birkaç oyuncunun çember şeklinde dizilmesiyle oynanır. Zeybek oynayan dansçı, kollarını omuz hizasında, elleri başıyla aynı hizada olacak şekilde iki yana doğru açar ve bazı oyunlarda kollarını dirseklerden hafifçe kırar, büyük adımlar atarak ağır ağır hareket eder. Bkz; (Mirzaoglu, 2004: 101-108).

⁷ Sohbet sürecinde oynanan oyunlar için Bkz; (Tezcan, 2004: 23).

“Çankırı Yaran Sohbetleri”nin Kavramsal ve Kurumsal Tanımı, Günümüzdeki Durumu

değiştirmesi/devir-teslim töreni şeklinde gerçekleştirilen sembolik bir merasim gerçekleştirilir. Bir sonraki ocağı yakacak yarenlere, “Arap verme havaları” olarak bilinen fakat bugün bir kısmının unutulmuş olduğu ve icra edilmediği görülen birbirine bağlı türküler eşliğinde, bu sembolik enstrümanlar sonraki hafta boyunca mesuliyetlerini almak üzere teslim edilirler (Çayır, 2011: 87-88); (Ekim, 2009: 148-150). Burada bahsedilen unutulmuş devir-teslim türküleri, günümüzde Dr. Gökhan Ekim tarafından tekrar derlenerek notaya alınmıştır (Ekim, 2009: 229-241). Gecenin bitiminde ise yukarıda da bahsettiğimiz üzere, bugün hala 1830 yılında Osmanlı hakimiyetinden çıkan ve hakimiyet sürecinin bitimine kadar gelişen üzücü hadiselerin Anadolu’daki bir yansıması olarak görülen ve belirli bir saygı içerisinde icrasını gördüğümüz “Cezayir’dir koç yiğidin vatani” isimli “Cezayir” türküsü icra edilir (Mirzaoglu, 2003/6: 121). Benzer hüznü duygular içerisinde, ayrılığın tesiri ile bütün yarenlerin ayağa kalkarak, sağ elleri kalplerinin üzerinde, herhangi bir oyun eşliği olmadan, saygı çerçevesinde “Cezayir” isimli türkü hep bir ağızdan seslendirilerek, o hafta yanmış olan ocak, bir sonraki “yaran sohbetinde” yanacak ocağa kadar kapanmış olur (Çayır, 2011: 88); (Üçok, 2002: 117); (Uslu, 2004: 200).

2009 yılında Dr. Gökhan Ekim’in ve 11.01.2010 tarihinde şahsımca yapmış olduğumuz derleme çalışmalarında tespit ettiğimiz ve notaya aldığımız türküler, Çankırı Karatekin Üniversitesi Yaran Kültürü Uygulama ve araştırma Merkezi çalışmaları kapsamında 05.09.2014 tarihinde “Türkülerle Yarenlik” adıyla müzik albümü olarak tüm platformlarda yayınlanmak üzere tekrar Çankırı kültürüne ve geleneklerine kazandırılmıştır. Bu albümde;

- Çankırı peşrevi
- Ah yine akşam oldu
- Kahve yemenden gelir
- Akşam oldu pencereye aller gerildi (Unutulmuş ve tekrar notaya alınarak icra edilmiştir)
- Binbaşının adı halim (Unutulmuş ve tekrar notaya alınarak icra edilmiştir)
- Çarşılardan üç mum aldım (Binlik)
- Fatmam (Unutulmuş ve tekrar notaya alınarak icra edilmiştir)
- Yıldız (Değişime uğramış ve tekrar notaya alınarak icra edilmiştir)
- Kömür gözlüm
- Yüzüğümün allı pullu kaşı var (Unutulmuş ve tekrar notaya alınarak icra edilmiştir)
- Arap verme (Devir Teslim) (Unutulmuş ve tekrar notaya alınarak icra edilmiştir)

Kadir Çayır

- Cezayir’dir koç yiğidin vatani

İsimli türküler yer almıştır.

Sonrasında derleyerek notaya aldığımız bazı türküler için Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Türk Halk Müziği Repertuvarına kazandırmak üzere tarafımızca başvuruda bulunulmuş ve 05.08.2021 tarih ve E-94933574-449-173381 sayılı cevap yazısı ile bahse konu türküler repertuvara kabul edilmiştir.

Bu türküler ise:

- Bir bağ olmayınca
- Atımı bağladım ben bir meşeye
- Fatmam
- İki geyik bir dere den su içer
- Genç Osman
- Bir yıldız doğdu yüceden
- Akşam oldu pencereye aller gerildi

İsimleri ile kayıtlara geçmiştir.

Sonuç

Orta Asya kökenleri bağlamında benzerlerini gördüğümüz ve bugün Anadolu sahasında çeşitli isim ve içeriklerle yaşatılan, işlevleri birbirilerine oldukça yakın olan bu değerlerin, birtakım yöresel farklılıkları ile Türklere has sohbet geleneklerinin örneklerini teşkil ettiği görülmektedir. XIII. y.y. itibarı ile Ahilik teşkilatı içerisinde şekillenerek, Anadolu’ da hem şehir merkezlerinde hem de kırsalda görülen bu geleneklerin, çeşitli benzerlik ve farklılıkları ile günümüze ulaştıkları görülür.

Sohbet gelenekleri içerisinde dikkati çeken, zengin kültürel unsurları ve geleneksellik bağlamında yaşatılmaya çalışılması dolayısıyla önemli bir konuma sahip olan “Çankırı Yaran Sohbet Meclisleri”nin, günümüz koşullarında kaçınılmaz olarak çeşitli değişikliklere maruz kalsa da yöre halkı tarafından sahiplenilerek, istikrarlı bir biçimde özünün yaşatılmaya çalışıldığı görülmüştür. Bu minvalden bakıldığında değişim denilen süreçler, özellikle günümüz koşullarında bu ve benzeri değerlerin, geleneklerin yapısında ve yaşam süreçlerinde zaten görülmektedir. Yapılması gereken, süreçleri doğru analiz edip, en az etkiyle yaşamlarını sürdürmelerine katkı sağlamak olacaktır. Bahse konu geleneğe baktığımızda, yöre halkı tarafından, geleneğin içerisinde yaşayan ve önemli unsurlarından olan dans-müzik-orta oyunu bütününe sahip çıkmış olduğu, ahlaki davranış kalıplarına bağlı kalınarak farklı bir kültürel zenginlik

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art "
[trk dergisi/2025]

e-ISSN:2757-6388

Cilt/Volume:6

Sayı/Issue:1

“Çankırı Yaran Sohbetleri”nin Kavramsal ve Kurumsal Tanımı, Günümüzdeki Durumu

ögesini meydana getirdiklerini ve yaşattıklarını görmekteyiz. Ahlaki kurallar ile belirli bir disiplin çerçevesinde yaşatılan, daha çok geleneksel müziğin ve orta oyunların, edebi unsurların ön planda olduğu bu sohbetlerin, eğlendirici ve eğitici özellikleriyle birlikte, kültürün yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılmasında, toplumu bir arada tutabilecek değerlere sahip olması dolayısıyla kıymetli bir işlevi ve görevi bulunmaktadır.

Genel olarak bakıldığında; günümüze kadar yapmış olduğumuz bir çok saha araştırmaları ve literatür taraması sonucunda, Anadolu’daki geleneksel sohbet toplantılarının bir kısmının Çankırı örneğinde olduğu gibi bugün geleneksel ortamlarında ve büyük özveriler ile sürdürülmeye çalışıldığı, bazılarının belediyeler bünyesinde, bazılarının hayatta kalabilmesi için dernek veya federasyon çatısı altında yaşatıldığı, belirli bir kısmının ise sahnede veya televizyon programlarında şova yönelik bir gösteri biçiminde ya da bir takım siyasi beklentiler amacıyla keyfiyete dayalı, özünden uzaklaştırılarak icra edildiği, değişime uğradığı veya unutulduğu görülmüş ve tespit edilmiştir.

Türk töreleri ve gelenekleri bu sohbet toplantılarının işleyiş ve düşünce sisteminde bütün canlılığı ile görülmektedir. Keyfiyete dayalı, dayanağı olmayan birtakım uygulamalar nedeniyle bu geleneklerin yaşam süreleri boyunca nasıl etkilendiği, bugün ne tür sıkıntılarla karşı karşıya kaldıkları doğru tespit edilebilirse, gelecek kuşaklara sağlıklı ve doğru aktarımı da daha nitelikli ve nicelikli olacaktır. Diğer taraftan bu kültürün aslında bir sohbet kültürü olduğunu, Ahilikten ziyade köklerinin, izlerinin daha çok geldiği topraklar olan Orta Asya’da aranması gerektiğini, yaşayan unsurlarının tespiti amacıyla planlamalar yapılarak, kültürel kökenlerini unutmamak ve geçmişin izlerinin günümüze aktarılması bağlamında son derece önem arz eden çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Kaynakça / Reference

- Absarılıoğlu, A. (2004). Âhilik teşkilatı ve Yâran meclisleri ile ilişkileri. II. Çankırı Kültürü Bilgi Şöleni Bildirileri (s. 258-261). Çankırı: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Absarılıoğlu, A. (2009). Dünya kültür mirasımız Yaran. Çankırı: Ahi Yaran Meclisi Derneği Kültür Yayınları.
- Altınkaynak, E. (2004). Çankırı'da "Yaren" kültürünün Kırım Karay Türklerindeki benzeri "Konuşma". II. Çankırı Kültürü Bilgi Şöleni Bildirileri (s. 60-65). Çankırı: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ateşsoy, Y. (1988). Yaran diyarı bizim Çankırı. Ankara: Çankırı Esnaf Derneği Yayınları.
- Atlı, S. (2016). Geleneksel sohbet toplantılarının Türkiye'deki yayılma sahası ve güncel durumu. Anadolu Sohbet Gelenekleri ve Yaren Sempozyumu Bildiriler Kitabı (s. 59-81). Çankırı: YAMER Yayınları.
- Ayhan, B. (1998). Çankırı tarihi. Ankara: Irmak Tan Matbaa ve Yayıncılık.
- Ayhan, B. (2008). Çankırı tarih, kültür, turizm yazı dizileri-I. İstanbul: Çandef Yayınları.
- Aykut, A. S. (2004). Ebû Abdullah Muhammed İbn Battûta Seyahatnamesi. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Cenikoğlu, G. T. (2013). Türk halk bilimi araştırmaları. Konya: Kömen Yayınları.
- Çağatay, N. (1997). Bir Türk kurumu olan Ahilik. Ankara: Kırşehir Valiliği Kültür Yayınları.
- Çayır, K. (2011). Çankırı Yaran Meclisinde bağlamanın rolü. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(2), 79-92.
- Duran, H. (2004). Yaran kurumunun tarihsel kökleri ve günümüzdeki durumu. II. Çankırı Kültürü Bilgi Şöleni Bildirileri (s. 169-178). Çankırı: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ekim, G. (2009). Çankırı Yaran geleneğinin tarihi, kültürel kökenleri ve müzik uygulamaları (Yayınlanmamış doktora tezi). İzmir: Ege Üniversitesi.
- Ekim, G. (2012). CORO BOZO ve Anadolu'daki "Sohbet" toplantılarında görülebilen benzerlikler. Akademik Bakış Dergisi, Mayıs-Haziran, 1-16.
- Er, T. (1988). Simav ilçesi ve çevresi Yaren teşkilatı. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları (Gelenek-Görenek ve İnançlar Dizisi: 5).

**“Çankırı Yaran Sohbetleri”nin Kavramsal ve Kurumsal Tanımı,
Günümüzdeki Durumu**

- Er, T. (2004). Yâran/Yâren kültürü hakkında genel bir değerlendirme. II. Çankırı Kültürü Bilgi Şöleni Bildirileri (s. 262-274). Çankırı: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kıymaz, A. (2004). Yâran kültüründe Türk kültürü ritüelleri. II. Çankırı Kültürü Bilgi Şöleni Bildirileri (s. 130-141). Çankırı: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Köksal, F. (2006). Ahi Evran ve Ahilik. Kırşehir: Kırşehir Valiliği Kültür Yayınları.
- Küçükakça, M. (1978). Akşehir'in folklor incisi Sıra Yârenleri. Akşehir: Nasreddin Hoca ve Turizm Derneği Yayınları No: 7.
- Mirzaoğlu, F. G. (2003). Bir tarihi türk Cezayir. Türk Bilig, (6), 117-126.
- Mirzaoğlu, F. G. (2004). Bir kahramanlık dansı: Balıkesir Bengisi. Türk Bilig, (7), 101-108.
- Onay, A. T. (2002). Çankırı halk edebiyatı (1932). Ankara: Okuyan Adam Yayınları.
- Ögel, B. (1979). Türk kültürünün gelişme çağları. Ankara: Kömen Yayınları.
- Özkan, O. (2002). Çankırı gelenekleri ve Yâran kültürü. Çankırı: Yâran Kültürünü Yaşatma Derneği Yayınları.
- Özkan, O. (2004). Yâran adabı-hiyerarşi ve disiplini. II. Çankırı Kültürü Bilgi Şöleni Bildirileri (s. 252-257). Çankırı: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özkan, O. (2006). Çankırı gelenekleri ve Yâran kültürü. Çankırı: Çankırı Valiliği Kültür ve Sanat Yayınları.
- Tan, N. & Turhan, S. (1999). Çankırı halk müziği. Çankırı: Çankırı Valiliği Yayınları.
- Tezcan, M. (1989). Sosyal değişme sürecinde Çankırı Yâran sohbetleri kültürel antropolojik yaklaşım. Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları (Gelenek-Görenek ve İnançlar Dizisi: 6).
- Tezcan, M. (2004). Türk kültürünün simgesi olarak Çankırı Yâran kültürü. II. Çankırı Kültürü Bilgi Şöleni Bildirileri (s. 18-31). Çankırı.
- Turdi, A. (1982). Halkın sanat okulu Uygur halk meşrepleri. II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri (s. 559-585). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları.
- "Uslu, N. A. (2004). Çankırı Yaran sohbetleri ve Oğuz töresi. II. Çankırı Kültürü Bilgi Şöleni Bildirileri (s. 179-204). Çankırı: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Üçok, H. H. (2002). Çankırı tarih ve halkiyatı, Ahilikten kalma esnaf ve sohbet teşkilatı (1932). Ankara: Okuyan Adam Yayınları.
- Yönetken, H. B. (1966). Derleme notları 1. İstanbul: Orkestra Yayınları.

Kadir ayır

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art "
[trk dergisi/2025]

e-ISSN:2757-6388

Cilt/Volume:6

Sayı/Issue:1